

Infrastrukturdepartementet
i.remissvar@regeringskansliet.se

Energimarknadsinspektionens Genomförandeplan med tidsplan för att förbättra elmarknadens funktion (Ei R2020:09) och Förslag till tillförlitlighetsnorm för Sverige (Ei R2021:05)

I2021/00006

Sammanfattning

- Konkurrensverket tillstyrker de föreslagna åtgärderna i genomförandeplanen.
- Konkurrensverket har inga invändningar mot förslaget till tillförlitlighetsnorm.

Utgångspunkter

Konkurrensverket har i uppdrag att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna.

Energimarknadsinspektionen (Ei) har haft i uppdrag att föreslå en genomförandeplan för att förbättra elmarknadens funktion i enlighet med elmarknadsförordningens artikel 20.3.¹ Genomförandeplanen ska ange sådana åtgärder som medlemsstaten ska vidta för att undanröja snedvridningar till följd av lagstiftning eller marknadsmisslyckanden och på så vis få en mer välfungerande elmarknad. Den är även en förutsättning för de medlemsstater som avser att etablera eller behålla nationella kapacitetsmekanismer. I Sverige finns i dag en strategisk reserv, effektreserven, som är ett exempel på en kapacitetsmekanism enligt elmarknadsförordningen. Nuvarande avtal inom effektreserven löper ut 2025. Innan en eventuell förlängning av effektreserven kan beslutas behöver en genomförandeplan tas fram och tillförlitlighetsnormen fastställas.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning om den inre marknaden för el (EU 2019/943).

Genomförandeplan med tidsplan för att förbättra elmarknadens funktion (Ei R2020:09)

I rapporten identifieras ett antal inträdeshinder och hinder för effektiv prisbildning på den så kallade balansmarknaden, och ett antal åtgärder rekommenderas. Arbetet med genomförandet av en del av dessa åtgärder är emellertid redan initierat eller föranleds direkt av beslutade lagar och förordningar. Konkurrensverket har därför valt att fokusera på nytillkomna förslag och åtgärder där Ei har väsentliga frihetsgrader inom ramen för regelverket.

Metoden för att beräkna kostnadsbaserade bud i FCR innebär en form av prisreglering och riskerar att diskriminera aktörer (4.2.5)

I rapporten rekommenderas att Svenska kraftnäts krav på kostnadsbaserade bud i frekvensstabiliseringsreserven (FCR) bör tas bort då detta innebär en form av prisreglering. Därutöver bör varje budgivare ges möjlighet att delta på balansmarknaden utifrån likvärdiga förutsättningar oavsett vilken typ av resurs de förfogar över.

Ett villkor i Svenska kraftnäts upphandling av FCR är i dag att de bud som läggs på balanskapacitet ska vara kostnadsbaserade. Detta innebär att priset ska vara baserat på den faktiska kostnaden för att nyttja resursen för balansering. För att beräkna kostnaden ska den som vill lägga bud på FCR använda sig av de metoder som Svenska kraftnät tillämpar för FCR. Metoderna för kostnadsbaserad prissättning är emellertid enbart specificerade för vattenkraftproduktion och går inte att direkt översätta till andra typer av produktionsresurser. Detta riskerar enligt rapporten att snedvrیدا och försämra konkurrensen vid budgivning.

Konkurrensverket tillstyrker rekommendationen. Budgivningen bör vara de facto öppen och deltagande möjliggöras på icke-diskriminerande villkor. Därmed skapas utrymme för en konkurrens som minskar behovet av prisreglering.

Lägre maxpris på reglerkraftmarknaden (mFRR) än på övriga delmarknader ger felaktiga incitament (4.2.6)

I rapporten rekommenderas att reglerkraftmarknadens maximala pris bör vara åtminstone lika högt som det högsta maximala pris som tillämpas på dagenföre- och intradagsmarknaden. När maxpriserna skiljer sig åt mellan delmarknaderna får marknadens aktörer incitament att bjuda in sina resurser på en viss delmarknad. Dagens situation ger därför försvagade incitament för balansansvariga att planera sig i balans före drifttimmen.

På dagenföremarknaden är maxpriset för närvarande 3 000 euro/MWh, medan det på intradagsmarknaden är 9 999 euro/MWh. På reglerkraftmarknaden där manuella frekvensåterställningsreserver (mFRR) handlas gäller för närvarande 5 000 euro/MWh som maxpris. I en situation när intradagspriset överstiger 5 000 euro/MWh har aktören således möjlighet att säkerställa sin balans till en

lägre kostnad än på intradagsmarknaden genom att välja att inte vara i balans och i stället i realtid ha en planerad underbalans.

Konkurrensverket bedömer att den nuvarande ordningen innebär att marknadsaktörerna ges delvis felaktiga incitament och tillstyrker därför rekommendationen.

Prisinformation bör publiceras så nära realtid som möjligt (4.2.7)

I rapporten rekommenderas att Svenska kraftnät bör publicera prisinformation från reglerkraftmarknaden så nära realtid som är möjligt för att säkerställa att samtliga aktörer har tillgång till samma information. I dagsläget sker detta med upp till två timmars fördröjning på grund av manuell hantering. När fördröjningar inträffar kommer den aktör som senast fått något av sina bud avropade få veta om systemet i det ögonblicket upp- eller nedregleras och till vilket pris som reglering sker, medan övriga aktörer inte får kännedom om detta. Detta ger aktörer vars bud nyligen avropats ett informationsövertag gentemot andra aktörer.

Konkurrensverket instämmer i bedömningen att den rådande fördröjningen är ineffektiv och potentiellt konkurrensnedvridande, och tillstyrker därför rekommendationen.²

Specialregleringar som snedvrider prissignalen i balansmarknaden ska undvikas (4.2.9)

I promemorian rekommenderas att Svenska kraftnät årligen bör redovisa hur åtgärder som görs av nätskäl (s.k. specialregleringar) påverkar priserna på balansenergi eller avräkningen av aktörers obalanser på den svenska och nordiska elmarknaden. För att avlasta en begränsning i nätet, utan att påverka frekvensen, behöver elproduktionen ökas på den ena sidan av begränsningen och minskas lika mycket på den andra sidan. Detta förfarande gäller vid mothandel eller omdirigering. När endast upp- eller nedreglering beställs genom specialreglering påverkas elsystemets balans och därmed frekvensen. Eventuella ytterligare avrop som är nödvändiga att göra för att återställa frekvensen kategoriseras däremot av Svenska kraftnät som balansreglering. Detta leder till en potentiell snedvridning av balansenergipriserna så att dessa inte längre reflekterar aktörernas faktiska obalanser. Störst konsekvens får det om specialregleringen är så stor att elsystemets balans svänger från att vara överbalanserat till att bli underbalanserat eller tvärtom.

² En studie från Storbritannien dokumenterar att fördröjningar i informationsspridning orsakar onödig spekulation och snedvridningar i prissättningen på balansmarknaden: Derek W. Bunn och Stefan O. E. Kerner, "Statistical Arbitrage and Information Flow in an Electricity Balancing Market," The Energy Journal 42(5).

Konkurrensverket tillstyrker rekommendationen. Balansmarknaden bör, ur effektivitetssynpunkt, i största möjliga utsträckning isoleras från svängningar som orsakas av specialreglering.

Energimarknadsinspektionens förslag till tillförlitlighetsnorm för Sverige (Ei R2021:05)

Teoretiskt ramverk och metod

En tillförlitlighetsnorm är ett kvantitativt mått på landets försörjningstrygghet, vanligtvis uttryckt i timmar förväntad effektbrist per år. Måttet härleds utifrån en kostnads-nyttokalkyl och ska återspegla en samhällsekonomiskt optimal elproduktionskapacitet. Kalkylen jämför, för en given produktionskapacitet, marginalvärdet av en lite högre försörjningstrygghet till följd av utökad kapacitet (dvs. lite lägre sannolikhet för effektbrist) med marginalkostnaden av denna extrakapacitet. Skärningspunkten mellan de två således konstruerade kurvorna utgör den samhällsekonomiskt optimala kapaciteten för elproduktion. Syftet med tillförlitlighetsnormen är att sätta en rimlig övre gräns för kapacitetsmekanismer som den svenska statens effektreserv. Undergränsen sätts av den elproduktion som resulterar marknadsmässigt under antagandet att medlemsstater genomfört alla de åtgärder som stipuleras i elmarknadsförordningen (EU 2019/943)

EU:s byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, ACER, har tagit fram en metod för beräkning av tillförlitlighetsnormen som nationella myndigheter ska tillämpa. Den föreliggande rapporten innehåller Energimarknadsinspektionens förslag till implementering av metoden för den svenska elmarknaden.

Beräkning av kostnader för ny resurs – kapitalkostnaden (4.4.1)

I rapporten föreslås en kalkylränta på 5,25 procent som ska ligga till grund för beräkningen av de fasta kostnader som ny produktionskapacitet skulle orsaka.

Konkurrensverket har inga invändningar mot förslaget. Räntan är avsevärt högre än den kalkylränta Ei tidigare föreslagit för elnätsverksamhet vid fastställandet av intäktsramar för regleringsperioden 2020–2023.³ Dock är de två räntorna inte direkt jämförbara eftersom den första kalkylräntan avser produktion av el på en konkurrensutsatt marknad utan reglerade priser, medan den andra kalkylräntan avser distribution av el via nät som är lagstadgade monopol. Räntan ligger inte heller till grund för någon garanterad ersättning till något företag utan definierar en referenspunkt för samhällsekonomiskt optimal elproduktion. En högre kalkylränta leder dessutom, allt annat lika, till en högre marginalkostnad för produktionskapacitet, vilket innebär en lägre optimal produktionskapacitet och därmed

³ Energimarknadsinspektionens kalkylränta för elnätsföretag för tillsynsperioden 2020-2023. Jfr <https://www.ei.se/bransch/reglering-av-natverksamhet/reglering---elnatsverksamhet/intaktsramens-olika-delar>

begränsar utrymmet för kapacitetsreserver som skulle kunna vara konkurrens-
snedvridande.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Rikard Jermsten. Föredragande
har varit ekonområdet Mark Bernard.

Yttrandet undertecknas inte egenhändigt och saknar därför namnunderskrifter.

Rikard Jermsten

Mark Bernard